

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ & ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ**

ΤΡΙΤΗ 12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΘΕΜΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

ΘΕΜΑ Α1 Προσοχή: Οι περίοδοι λόγου με **έντονη γραμματοσειρά (bold)** στο κείμενο του σχολικού βιβλίου προστίθενται προκειμένου να είναι πιο ολοκληρωμένη η απόδοση των ορισμών.

α. κλήριγκ: Σελ.54 σχολικού βιβλίου

Ένα από τα μέτρα κρατικού παρεμβατισμού της ελληνικής κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που έφτασε και στην Ελλάδα το 1932. Ειδικότερα, στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «κλήριγκ». Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

β. Οργανικός Νόμος του 1900: Σελ.208 σχολικού βιβλίου

Ένα σοβαρό ζήτημα, που επίσης αντιμετωπίστηκε με επιτυχία από την πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας, ήταν το καθεστώς της τοπικής Εκκλησίας. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900, δόθηκε λύση σε ακανθώδη εκκλησιαστικά ζητήματα, όπως ήταν η σχέση της Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εκλογή Μητροπολίτη και Επισκόπων. Το βασικό σχήμα, που ισχύει με μικρές τροποποιήσεις έως σήμερα, είναι ένα καθεστώς ημιαυτόνομης Εκκλησίας, της οποίας ο Προκαθήμενος εκλέγεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Κρητική Πολιτεία εκδίδει το Διάταγμα της αναγνώρισης και εγκατάστασης του.

γ. Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο των Ελλήνων της Ρωσίας: Σελ.249 σχολ. βιβλίου

Στις δύσκολες εκείνες στιγμές, Μετά την αποχώρηση των Ρώσων από την Τραπεζούντα και την επιστροφή της περιοχής στους Νεοτούρκους (Φεβρουάριος 1918) χιλιάδες Έλληνες του ανατολικού Πόντου και του Καρς, για να γλιτώσουν από τις διώξεις από τους Νεοτούρκους, πήραν το δρόμο της φυγής προς τη Ρωσία, η οποία δοκιμαζόταν τότε από εμφύλιο πόλεμο. Ο ξεριζωμός των Ελλήνων της Μικράς Ασίας ευαισθητοποίησε τους Έλληνες της Ρωσίας, οι οποίοι ήδη από το Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, τον Ιούλιο του 1917 στο Ταϊγάνιο αποφάσισαν την εκλογή Κεντρικού Συμβουλίου για τη δημιουργία ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους, με προσωρινή έδρα την πόλη Ροστόβ.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος, **β.** Σωστό, **γ.** Σωστό, **δ.** Σωστό, **ε.** Λάθος

ΘΕΜΑ Β

ΘΕΜΑ Β1

α) Σελ.119-120 σχολικού βιβλίου

Α. ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1827)

2. Πρόσφυγες από τον ελλαδικό χώρο

«Μεγάλα κύματα προσφύγων από την Ήπειρο κατευθύνθηκαν στη Δυτική Στερεά, για να αποφύγουν τα τουρκικά αντίποινα, μετά την καταστολή του κινήματος, το καλοκαίρι του 1821. Πλήθη συνέρρευσαν στο Μεσολόγγι. Τελευταίοι κατέφθασαν οι Σουλιώτες στις αρχές του 1823, μέσω των Ιόνιων νησιών, μετά τη λύση της πολιορκίας του Σουλίου.

Οι Σουλιώτες πρόσφυγες έφτασαν σε μια περίοδο κατά την οποία το Μεσολόγγι, μετά την εκδίωξη των Τούρκων από τη Δυτική Στερεά, είχε πλέον επιβαρυνθεί υπερβολικά. Οι εγχώριοι δυσφορούσαν έντονα γι' αυτήν τη συνεχή εισροή προσφυγικών πληθυσμών. Για να ανακουφιστεί η πόλη, το Βουλευτικό παραχώρησε στους Σουλιώτες το Ζαπάντι, βορειοδυτικά του Αγρινίου. Οργανωμένες όμως αντιδράσεις των ντόπιων ματαίωσαν τη σχεδιαζόμενη παραχώρηση γης για εγκατάσταση προσφύγων. Παρά την αποτυχία, η απόφαση αυτή αποτελεί την πρώτη ιδέα για αποκατάσταση προσφύγων στα χρόνια του Αγώνα και έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα αξιοποίησης των «εθνικών γαιών», που επρόκειτο να απασχολήσει αργότερα το νεοελληνικό κράτος.

Από τους Ηπειρώτες πρόσφυγες, πρώτοι οι Σουλιώτες πέτυχαν να εκπροσωπηθούν στην Γ' Εθνοσυνέλευση, όπου έθεσαν ως βασικό θέμα την παραχώρηση τόπου για μόνιμη εγκατάσταση.»

β) Σελ.131 σχολικού βιβλίου

Γ. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ (1833-1862)

1. Η πρόνοια για τους πρόσφυγες κατά την Οθωνική περίοδο

«Για τους Σουλιώτες οι αναβολές δεν είχαν ούτε τώρα τέλος. Αποφασίστηκε το 1837 η ίδρυση συνοικισμού τους στο Αντίρριο, η οποία όμως δεν πραγματοποιήθηκε. Σοβαρότερη φαίνεται ότι ήταν η προσπάθεια ίδρυσης ενός συνοικισμού Ηπειρωτών στην Κυλλήνη το 1840. Άλλοι Ηπειρώτες και Σουλιώτες εγκαταστάθηκαν στη Ναύπακτο.»

ΘΕΜΑ Β2

Σελ.216 σχολικού βιβλίου

Ε. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5. Η αρμοστία του Αλέξανδρου Ζαΐμη (1906-1908)

Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας και μετέπειτα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ανέλαβε τα καθήκοντα του στις 18 Σεπτεμβρίου 1906. Η πολιτική ομαλότητα επανήλθε στην ταραγμένη Κρήτη και μια νέα περίοδος δημιουργίας εγκαινιάστηκε. Η οικονομία βελτιώθηκε, η δημόσια διοίκηση αναδιοργανώθηκε και καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας.

Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε για πρώτη φορά η Πολιτοφυλακή της Κρήτης, δηλαδή ο πρώτος στρατός του νησιού (1907), που εξελίχθηκε σε αξιόλογη δύναμη, όπως φάνηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913. Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων κατέστη πλέον περιττή και οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να εκκενώσουν την Κρήτη μέσα σε ένα χρόνο, με μόνη εγγύηση την ασφάλεια των μουσουλμάνων της νήσου. Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος.

ΘΕΜΑ Γ

ΘΕΜΑ Γ1

Θέμα Γ1 [Σχολικό βιβλίο: Σελ.46]

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

2. Τα πρώτα βήματα του εργατικού κινήματος

Πρόλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα.

Κυρίως απάντηση (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στα αίτια της μικρής ανάπτυξης του ελληνικού εργατικού κινήματος κατά το 19ο αιώνα)

Η κατάσταση αυτή κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό -για τα μέτρα της περιοχής- βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στην ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης και στη συμβολή της «Φεντερασιόν» στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα)

Επίλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση.

Θέμα Γ1 [Παραθέματα - Πηγές]

<p>ΚΕΙΜΕΝΟ Α (Percy Martin, ... Paris 1913) Πρωτογενής πηγή</p>	<p>Σχόλια</p>
<p>Ελάχιστα καινούρια εργοστάσια υπάρχουν. [...] Δίπλα σε αυτά τα σύγχρονα εργοστάσια συναντάμε ακόμα κλώστριες, υφαντουργούς και τεχνίτες με λίγα εργαλεία των οποίων η εργασία είναι περίπου αποκλειστικά χειρωνακτική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Απουσία σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων. Απόδειξη είναι η ευρεία χρήση της χειρωνακτικής εργασίας. → Η Ελλάδα δεν έχει γνωρίσει ακόμη τη βιομηχανική επανάσταση και παραμένει υπανάπτυκτη βιομηχανικά.
<p>Εργάζονται για ατέλειωτες ώρες μέσα σε θλιβερά σκοτεινά κτίρια, όπου δεν βρίσκουν ούτε έστω θέση για να κάτσουν, ή χώρους υγιεινής. Το βράδυ φεύγουν από την εργασία τους με τα χέρια βρώμικα για να ξαναέρθουν το επόμενο πρωί, στην ίδια ακριβώς κατάσταση, να ξαναρχίσουν τη δουλειά τους. [...] Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη, μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. [...] Δεν γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Οι πρωτόγονες παραγωγικές υποδομές συνοδεύονταν και από τις αντίστοιχες εργασιακές συνθήκες. - Το ωράριο εργασίας στις βιομηχανίες και βιοτεχνίες είναι εξοντωτικό. - Άθλιες συνθήκες εργασίας, χωρίς καμία πρόνοια για την υγεία ή την ασφάλεια των εργατών κρατά από το πρωί μέχρι το βράδυ. - Το εργασιακό δωρο είναι άγνωστος όρος. Το ωράριο εργασίας είναι εξαντλητικό και χωρίς καμία υπερωριακή αμοιβή. → Όλα τα παραπάνω αποτελούν έμμεση απόδειξη ότι δεν είχε αναπτυχθεί το συνδικαλιστικό κίνημα που θα είχε διεκδικήσει βελτίωση των συνθηκών εργασίας ή ακόμα και μείωση του ωραρίου.
<p>Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιομνημόνευτες απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν την πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ' αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους τούς κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε. Τα σωματεία έκαναν αρκετές προόδους εδώ και μερικά χρόνια και σχεδόν όλες οι βιομηχανίες έχουν τις ενώσεις και τις αδελφότητές τους... Οι γυναίκες δεν γίνονται δεκτές ως μέλη των σωματείων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Έλλειψη αποτελεσματικής συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργατών. Το εργατικό κίνημα ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτο έως το 1909 και οι ελάχιστες απεργίες, είναι αφενός ποσοτικά και τοπικά περιορισμένες κι αφετέρου χωρίς απήχηση στην κοινή γνώμη και χωρίς συνέχεια. → Μαρτυρούν την αδυναμία των εργατών να διεκδικήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. - Το 1913, όταν γράφεται το κείμενο, τα εργατικά σωματεία έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο (βλ. Φεντερασιόν), ωστόσο αποτελεί μειονέκτημα ο αποκλεισμός των γυναικών από αυτά, απόδειξη της υποβάθμισης της γυναικείας εργασίας και της ανισότητας που υπήρχε ανάμεσα στα δύο φύλα.

Κελάφας

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ Β (Γ. Β. Λεονταρίτης, ...Αθήνα 1978) Δευτερογενής πηγή	Σχόλια
Η Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης (Φεντερασιόν), οργάνωση αποκλειστικά εβραϊκή, ξεκίνησε από τη μικρή πολιτική λέσχη που ίδρυσε ο Αβραάμ Μπεναρόγιας μαζί με λίγους συνεργάτες του κατά τη διάρκεια της επανάστασης των Νεοτούρκων, τον Ιούνιο του 1908. [...]	- Η ίδρυση, το 1908, της εργατικής οργάνωσης «Φεντερασιόν» στη Θεσσαλονίκη είναι έργο εβραίων σοσιαλιστών με επικεφαλής τον Αβραάμ Μπεναρόγιας.
Ο Μπεναρόγιας και οι συνεργάτες του έλπιζαν να διευρύνουν την Φεντερασιόν επί ομοσπονδιακής βάσεως, έτσι ώστε να περιλάβει στους κόλπους της σοσιαλιστές όλων των εθνικοτήτων. Ωστόσο οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες εθνικές ομάδες και η έντονη εχθρότητα που επικρατούσε ανάμεσα στις σοσιαλιστικές οργανώσεις εμπόδισε μια τέτοια συνεργασία.	- Αναφέρεται μια προσπάθεια για διεύρυνση της οργάνωσης προκειμένου να ενταχθούν σοσιαλιστικές ομάδες διαφορετικών εθνοτήτων, ωστόσο, η προσπάθεια αυτή πέφτει στο κενό λόγω της αντιπαλότητας που υπήρχε μέσα στους ίδιους τους κόλπους των εκφραστών του σοσιαλισμού.
Παρ' όλα αυτά, τα πρώτα χρόνια η Φεντερασιόν ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα οργανώνοντας τους εργάτες της Μακεδονίας και συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ανάπτυξη του ελληνικού σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος μετά τους βαλκανικούς πολέμους και την προσάρτηση της Μακεδονίας στην Ελλάδα.	- Η «Φεντερασιόν» εμφάνισε, αρχικά, εξέλιξη στην περιοχή της Μακεδονίας επισημαίνεται όμως ότι μετά τους Βαλκανικούς πολέμους συνέβαλε αποφασιστικά στη διάδοση του σοσιαλισμού και του συνδικαλισμού και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Δ

ΘΕΜΑ Δ1

Θέμα Δ1 [Σχολικό βιβλίο: Σελ.93-95]

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1936)

4. Ο εθνικός διχασμός (1915-1922)

α. Από την παραίτηση τον Βενιζέλου έως τη Συνθήκη των Σεβρών

Πρόλογος (κείμενο σχολικού βιβλίου)

Ήδη από το 1912, μετά τη σαρωτική νίκη του στις εκλογές, ο Βενιζέλος ήταν κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού [...]. Το 1913, τον βασιλιά Γεώργιο Α' διαδέχθηκε στο θρόνο ο Κωνσταντίνος, στον οποίο ο Βενιζέλος, ένα χρόνο νωρίτερα, παραχώρησε το αξίωμα του αρχιστράτηγου. Μέχρι το 1915 οι δύο ισχυρές προσωπικότητες δεν ήρθαν σε σύγκρουση. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης αναγνώριζαν στον βασιλιά το δικαίωμα να επιβάλλει τη δική του άποψη για την εξωτερική πολιτική, παραβλέποντας ότι κάτι τέτοιο ήταν αντισυνταγματικό. Αυτό ενίσχυσε τους εχθρούς της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, προ πάντων έναν κύκλο αντιδημοκρατικών αξιωματικών. (Το κείμενο αυτό μπορεί να αποδοθεί και πιο περιληπτικά)

Κελάφας

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 16 - ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ - ΤΗΛ. 210 5710710

Κυρίως απάντηση (κείμενο σχολικού βιβλίου)

α) Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση, θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές Δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στις διαφορετικές απόψεις του Βενιζέλου και του βασιλιά Κωνσταντίνου σχετικά με τη συμμετοχή ή όχι της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο)

β) Το 1915 (ο βασιλιάς Κωνσταντίνος) προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

Στις εκλογές που προκηρύχθηκαν μετά τη δεύτερη παραίτηση του Βενιζέλου, δεν συμμετείχαν οι Φιλελεύθεροι, καθώς θεωρούσαν την ενέργεια του βασιλιά ως παραβίαση του συντάγματος. Εκδηλώσεις βίας και φανατισμού δημιούργησαν χάσμα ανάμεσα στις δύο παρατάξεις και κυριάρχησε το μίσος. Όποιος ήταν κατά του πολέμου, κινούσε αμέσως την υποψία στους Βενιζελικούς, ότι ήταν κατά της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, κατά των εθνικών συμφερόντων. Οι Αντιβενιζελικοί έβλεπαν στο πρόσωπο των Βενιζελικών βίαιους πράκτορες της Αντάντ, που μάχονταν τον βασιλιά, κατέστρεφαν την ενότητα του έθνους και έθεταν σε κίνδυνο το κράτος. Τα δύο κόμματα διέφεραν όλο και λιγότερο μεταξύ τους στην πολιτική πρακτική και την προπαγάνδα, παράλληλα όμως όλο και περισσότερο ενισχυόταν ο διπολισμός. Στα μέσα του 1916 το Κοινοβούλιο χάθηκε ουσιαστικά από το προσκήνιο. Το κλίμα της εποχής επέτρεψε να συμμετάσχουν στη διαμάχη και στρατιωτικοί, οι οποίοι δημιούργησαν δύο οργανώσεις αντίθετες μεταξύ τους, ανάλογα με το αν τα συμφέροντα κάθε ομάδας εξυπηρετούνταν από τον πόλεμο ή την ουδετερότητα. Στις 26 Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος συγκρότησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη. Οι συγκρούσεις πήραν σταδιακά διαστάσεις εμφυλίου πολέμου.

(Το παραπάνω κείμενο του σχολ. βιβλίου αναφέρεται στις συνέπειες που προκάλεσε η διαφωνία Βενιζέλου και Κωνσταντίνου στην πολιτική ζωή της χώρας)

Επίλογος

Ο επίλογος μπορεί να είναι μια περίοδος λόγου ως συμπέρασμα – εκτίμηση όσων αναφέρθηκαν στην κυρίως απάντηση.

Θέμα Δ1 [Παραθέματα - Πηγές]

- Επισημάνσεις:** 1) Τα κείμενα Α & Β σχετίζονται με το (α) ερώτημα.
2) Το κείμενο Γ σχετίζεται με το (β) ερώτημα.

<p align="center">ΚΕΙΜΕΝΟ Α (Σπυριδων Γ. Πλουμίδης, ... Αθήνα 2020) Δευτερογενής πηγή</p>	<p align="center">Σχόλια</p>
<p>Αυτό που βάρυνε απαρχής του Μεγάλου Ευρωπαϊκού Πολέμου στον νου του Βενιζέλου και επικαθόρισε τη στροφή του από την ουδετερότητα στην επίμονη απόφασή του να θέσει τελικώς τη χώρα του στο πλευρό της Αντάντ ήταν: α) πρωτίστως τα εθνικά ζητήματα των νήσων του ανατολικού Αιγαίου και της Μικράς Ασίας και ο κίνδυνος εξαφάνισης του εκεί ελληνισμού, και β) η γεωπολιτική του ελληνικού χώρου και η ευαίσθητη θέση της Ελλάδας στη Μεσόγειο [...]. Το πλέον φλέγον ζήτημα, που είχε έντονες προεκτάσεις στο εσωτερικό, ήταν το Μικρασιατικό, δηλ. η συσσώρευση 150.000 ως 200.000 ομογενών προσφύγων στην Ελλάδα και ο άμεσος κίνδυνος «εξοντώσεως» και αφανισμού του Μικρασιατικού Ελληνισμού από την κυβέρνηση των Νεότουρκων.</p>	<p>- Η άποψη του Βενιζέλου πάνω στο θέμα της συμμετοχής ή μη της Ελλάδας στο Α' Παγκόσμιο πόλεμο είναι θετική: συμμετοχή στον πόλεμο και μάλιστα με το μέρος των Αγγλογάλλων (Αντάντ). - Παρατίθενται οι λόγοι που ωθούν τον Βενιζέλο σε αυτή την επιλογή κι έχουν κοινό παρονομαστή το εθνικό συμφέρον που σχετίζεται με τις ανατολικές περιοχές της χώρας αλλά και με τη Μ. Ασία. Οι περιοχές αυτές συνδέονται και με την ασφάλεια- διάσωση-διατήρηση των συμπαγών ελληνικών πληθυσμών που τις κατοικούν. (Προσοχή: Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν πρόσθετη γνώση.)</p>

<p align="center">ΚΕΙΜΕΝΟ Β (Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, ... Αθήνα 2017) Δευτερογενής πηγή</p>	<p align="center">Σχόλια</p>
<p>Στον αντίποδα των ιδεολογικών προανατολισμών και της δυναμικής αντίληψης του πρωθυπουργού, ο βασιλιάς έτεινε να αποτελέσει τον πόλο μιας αντίρροπης διπλωματικής στρατηγικής.</p>	<p>- Η διπλωματική-πολιτική επιλογή του Κωνσταντίνου, πάνω στο ίδιο ζήτημα, είναι διαφορετική από αυτή του Βενιζέλου.</p>
<p>Η στενή συγγένεια με την αυτοκρατορική οικογένεια των Χοετζόλλερν, η εξοικείωση με το συγκεντρωτικό πνεύμα της γερμανικής Αυλής και η μαθητεία στη στρατιωτική Ακαδημία του Βερολίνου, είχαν συμβάλει στη διαμόρφωση της συντηρητικής ιδιοσυγκρασίας και στην εμπέδωση της πεποίθησής του στην ακατάβλητη δύναμη των γερμανικών όπλων. Η αντίληψη αυτή συνυφαινόταν στην πράξη με την υιοθέτηση μιας διπλωματικής τακτικής επιφυλάξεων και δισταγμών, ασύμβατης με την εφαρμογή παρακινδυνευμένων ή και, απλά, τολμηρών πρωτοβουλιών: η αποχή από την ένοπλη διαμάχη, έστω και αν αποστερούσε τη χώρα από πιθανά οφέλη, εγκυμονούσε –κατ' αυτόν– τους λιγότερους κινδύνους για το έθνος.</p>	<p>- Η επιλογή του Κωνσταντίνου είναι η μη συμμετοχή στις πολεμικές συγκρούσεις: άρα ουδετερότητα. Ο Κωνσταντίνος θεωρεί την επιλογή αυτή πιο ασφαλής για τη χώρα, παρόλο που γνωρίζει ότι το αντίθετο, δηλαδή η συμμετοχή στον πόλεμο, θα μπορούσε να προσφέρει στην Ελλάδα εδαφικά οφέλη. - Αναφέρονται επίσης οι λόγοι που ωθούν τον Κωνσταντίνο σε αυτή την επιλογή. Είναι αφενός η σχέση του με την οικογένεια του Γερμανού Αυτοκράτορα αλλά κυρίως η γερμανική στρατιωτική εκπαίδευση που έχει λάβει ο ίδιος, η οποία τον έχει πείσει ότι ο γερμανικός στρατός είναι ανίκητος κι επομένως, κατά τη γνώμη του, ο αδιαμφισβήτητος νικητής του πολέμου. (Προσοχή: Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν πρόσθετη γνώση.)</p>

Κελάφας

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ (Thomas W. GallantΑθήνα 2017) Δευτερογενής πηγή	Σχόλια
Νέες εκλογές προκηρύχθηκαν για τον Δεκέμβριο [του 1915]. Οι Φιλελεύθεροι και η συντριπτική πλειοψηφία του εκλογικού σώματος απείχαν, με αποτέλεσμα η νεοεκλεγμένη κυβέρνηση να μην έχει τη λαϊκή υποστήριξη.	- Αναφέρεται στις δεύτερες εκλογές του 1915 (μετά τη δεύτερη παραίτηση), οι οποίες έγιναν χωρίς τη συμμετοχή του κόμματος των Φιλελευθέρων ενώ ευρεία υπήρξε και η αποχή του λαού. Η νέα κυβέρνηση δεν έχει ερείσματα στο λαό.
Οι σχέσεις του Βενιζέλου και των Φιλελευθέρων με τον Κωνσταντίνο και τους βασιλικούς χειροτέρευαν όλο και περισσότερο, καθώς η κάθε πλευρά ακολουθούσε όλο και πιο σκληρή γραμμή.	- Η απόσταση μεταξύ βενιζελικών και φιλοβασιλικών μεγαλώνει οδηγώντας στον διπολισμό.
[...] Το φθινόπωρο του 1916 η Ελλάδα βρέθηκε στο χείλος ενός εμφυλίου πολέμου. Ο Βενιζέλος είχε αποσυρθεί στην Κρήτη. [...] Ταυτόχρονα, αξιωματικοί του στρατού πιστοί σε αυτόν συγκρότησαν μια μυστική οργάνωση, την Εθνική Άμυνα, με έδρα τη Θεσσαλονίκη, που είχε στόχο να ανατρέψει τον βασιλιά και να επαναφέρει την κυβέρνηση του Ιουνίου 1915. [...] Στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1916 [ο Βενιζέλος] έφτασε εντέλει στη Θεσσαλονίκη και σχημάτισε «προσωρινή» κυβέρνηση. Η Ελλάδα είχε πια δύο αντίπαλες κυβερνήσεις.	- Ο διπολισμός έχει αναπτυχθεί και στο στράτευμα. Αξιωματικοί που υποστήριζαν τον Βενιζέλο δημιούργησαν στη Θεσσαλονίκη τη «μυστική οργάνωση της Εθνικής Άμυνας» και με τη βοήθεια στρατευμάτων θα επιδίωκαν την εκθρόνιση του βασιλιά Κωνσταντίνου. - Το Σεπτέμβριο του 1916 με την παρουσία του ίδιου του Βενιζέλου δημιουργείται στη Θεσσαλονίκη διαφορετική κυβέρνηση από εκείνη της Αθήνας. Η Ελλάδα είχε χωριστεί πλέον στα δύο και όδευε προς τον εμφύλιο.

Κελάφας

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Κελάφας

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 16 - ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ - ΤΗΛ. 210 5710710